

Literarni prilozi

Maja ĐEREK

PRIJATELJ

ja imam prijatelja
to je osjećaj
neusporediv s osjećajem trkača
koji na nekoliko metara
vodi cilj
jer pitanje je
tko ga tamo čeka
ja ne moram trčati
ja imam prijatelja

oči su nam gotovo iste boje
zagledamo se u predmet i on ozeleni
kao proljetna nezagađena rijeka
od naših misli
(slične su i isprepliću se
kao lišće jorgovana natiskano u vazii)

uopće nisam tužna kad odlazi

i da se vrati za tisuću godina
poslije šetnje čudima svemira
(iako se ponekad bojim jer odlazi često)
našao bi iznad kamena
s mojim imenom
biljku izraslu u prijateljstvo

ZAMAK OD PAPIRA

gradim ga u gradu u gužvi života
malo iznad stvarnog ali ne više od oblaka
ne bih htjela da se išta promijeni, navikla sam:
neka nebo bude gore a noge na zemlji
blizu svih svojih koraka

i neće mu zidovi biti sasvim bijeli
išarat će ih, možda ukrasiti, slova
jer kako se lijepo njihova množina
rimuje s množinom snova

gradim ga svakog dana od krpica i hrpica blaga
koje mi daju koje kradem ili molim
za njih u hramu vječnog sunca jer zidam ga
onim što imam i nemam, ali volim

od razgovora različitih nježnosti i hrane
topline koju imaju sve stvari i bića
u ljubavi neka ne bude grobnica neću da me sahrane
tamo gdje će useliti život:
(u građevini koja to nije)
ovo je papirni kamen za zamak malih otkrića

Zdenko VRGOČ

SVEMIR JE U MOJOJ RUCI

noćas sam spavao
i mučio tijelo mirom
dok su mozgovi tutnjali
razvaljivali lubanje
i opsjedali noći
tijelo je bilo mirno
i spavalo.

(1983)

DJETINJSTVO

pitomo sunce
blago ga grije
pijana trava opet ga pije
hladna ograda veljače nestaje
prvom našom šetnjom
prepravljenim pejzažima
naša mlječna livada
ubijena je neboderima.

(1983)

NAŠE SLIKOVNICE

(i)
još jedan dan
okrenuo je stranicu
ročišta uknjiženog mozaika
ljudi i njihovih htijenja
(i)
još jedan dan
okrenuo je stranicu
knjige s bezbroj lica

(1983)

ZVIJEZDA

sada je
i sa svakom
tamom će prije sna
u kvadrantu mog prozora
svijetliti

(1983)

Vladimir MILAK

Zdenku Škrebu

RIJEČ

Iz slutnje bistva
rađa se riječ –
i razapinje svijest
po raspućima spoznaje –
i tone s njom
u bezdan nadoumice –
i ječi u nama
jekom života.

Göttingen, 1983.

SUSRET

U pogledu su bila sabita
neizrečena htijenja.

A nakon odlaska
osta sve nedorečeno.

Göttingen, 1983.

ZAVARAVANJE

Dragutinu Feletaru

Igru riječi igraju svi.
Igrom riječi služimo se
i mi
u igri života.

Göttingen, 1983.

NA ATLANTIKU

U valovima žamori daljina;
svijet postaje bliži.

Vrtlog dana
nestaje u iskonu;
i sunce zlati
pogled po beskraju.

Kroz, mene teče vječnost.

Bognor Regis, 21. 9. 1982.

NA PROPUTOVANJU

Ivi Gjereku in memoriam

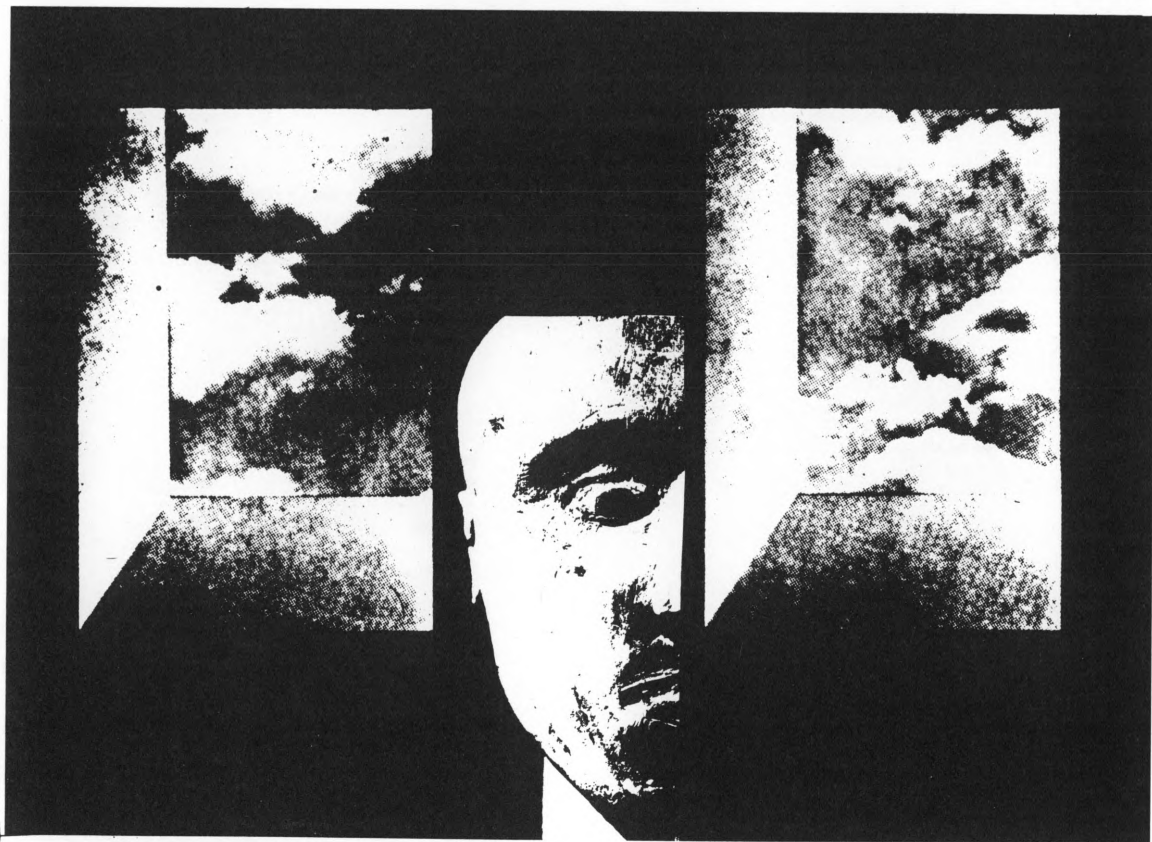
U tome svijetu,
o kome ništa ne znamo,
ili gotovo ništa,
samo smo putnici
od vječnosti
do vječnosti.

Göttingen, 1983.

ISPOD GALAKSIJE

Ispod Galaksije
Buljim ushićen
iz kaveza života
u tajnu svijeta,
i sklapam oči,
i tonem već
u ponor
sebe.

Göttingen, 1983.

Tomislav Boršo

Fotografika

Davorka ŠAVOR

U ZABLUDI

Izgubila sam se i ne znajući
u bijelo-crnoj križaljci
umirućeg dana!
Izgubila sam se i ne shvaćajući
u čaši mjeseci
srebrnog jezera!

☆☆☆

A tik uz moje oči
lišće je pjevalo o smrti dviju ptica!

☆☆☆

Rastrgoše mi
divlji konji u trku
opnu tišine
i sigurnosti!
U zelenom mom skrovištu
niknuše otrovni cvjetovi
lakomih očiju!

Milan HORVAT

NA ULICI

Gledam
bruji život tako blizu
a opet tako daleko.
Misli mi putuju sa nepoznatim ljudima,
povorkom što neznanom cilju juri
u paničnom strahu od života.
I kao da se boje smrti
koja se tiho prikrada
u trenutku.

Žarko MARJANOVIĆ

ŠUTNJA ĆE NADRAŽITI MRTVE

Za leđima ostaju nedovršene želje
u kojima nikada zubi neće načeti slatke mekote
Tako uvijek čekam ujed ili poljubac
čekam struk godina natočen beskrajem.

Ako me nitko neće – okoštat će mi lice
Šutnja će nadražiti mrtve
za sve one koji pate.

Tako uvijek motam se kroz sebe
natočen beskrajem.

Bernarda VARGA

ČUĐENJE

Se more biti
i ovak i onak
pak se čudim
zakaj je baš tak.

I gledim
z jenim jokom vun
a drugo zaprto v mene blešči;
v nuter
mrak i toplina
zdenoča i svetlina.

Gruntam kaj bu.
Žuri mi se
a ne znam kam bi rada dojtj.

Jer se more biti
i ovak i onak.

Bu kaj mora biti
jer se more zbiti.
Sponova se čudim
zakaj je baš tak!

Krešimir HLEBAR

IMA U MENI

Ima u meni ko u svakom živom tuge nedoumne
Ima u meni ko u svakom životu plač stiha zaklana
Svršetak njene i moje ljubavi
kao fijuk zamke na grabriću
kojoj je srna izbjegla
Ima u meni praznik fijuka zamki
i njene ljepote nezastarjele
Moj prijatelju, utapam se u njoj
i ona mene potapa
kad se rekne prva ljubav

Fran KONCELAK

NISU VIŠE LJUDI KAO NEKAD

Nisu više ljudi kao nekad što su bili,
prijatelji dobri i iskreni druzi,
u tom tempu našem nema časa tuži:
trka, prestiž, jagma i na zlo nas sili.

U atomskoj eri moderno se živi,
mnogi čas gorki nama radost krade,
za zlobu i pakost koga da se krivi?
Svaki trpi za se krijuć svoje jade.

Treći svjetski pokolj jezivo se sprema,
o, kako smo bijedni, zar nam spasa nema?
U svijetu je nemir i stravična java,
a humanost naša sad spokojno spava.

Tomislav Boršo

Fotografika

Marijan HORVAT

MAMI

na vrtovima jalžabečkim

Na letošnjicu tvoje smrti
grobu tvom sem došel strti
beteg me je zmučil.
Zvon je s cirkve
polne zvonil
dok sem ja uz grob tvoj molil
a veter je hučil.

Cvetja malo sem donesel
i fala ti šeptom rekel
za životnu muku.
Za se kaj si pretrpela
dok si meni školom štela
život dati v ruku.

Sveče sem ti vužgal bele
kaj zbog vetra su gorele
slabo kraj raspela.
Ali zato srce moje
gorelo je za patnje tvoje
kaj si ih trpela.

I zato mama – sakog leta
dok živ sem iz dalekog sveta
na tvoj grob bum došel.
Da mi neboš navek sama
bar na leto jednog dana
dobra moja draga mama.

NOĆ DEŽDLIVA

– jalžabečki nokturno –

Noć deždliiva
selo spi
na vulici
nikog ni.

Samo mali
bokci hiže
so se stisle
bliže.

Šklake so
poklapile,
robače so
podvinole,
da im lekše
bude
od mokrine
hude.

ooo
Trpe hiže
bokci mali
da bi ljudi
mirno spali.

BALADA O LISTU

Zima je došla
z njom i severec
mraz je srebrenc
zemlju pokril,
listje je z drevja
se doli posmikal
samo list jeden
međ grane se skril.

Trepče i šepče:
Zač moram iti
kom sem kaj kriv?
Tak malo sem živel,
još bi rad žil.

Zač moram iti
bil bi još z vami
počinek dog je
vu črnoj tami.

Vu črnoj tami
gde je samoča
i tiha dlenjiva
mirnoča, mirnoča

Mirnoča koju
nigdar nišče neče
a kak bi štel ju listek
koji furt trepeče . . .

Cinkum, cin dederum
Cinkum, cin dederum.

Tomislav Boršo

Fotografika

SWAĐA S JALNUŠOM ZBOGRADI GOSPONA LAVOSLAVA

Naši su jalnuši
dosadni kak vuši.
Navek nekaj bavču,
navek nekaj javču,
navek su srditi
i žuljaju kak rubača v riti.
Sad pak zvoniju na sve zvona
zborgradi jenoga našega gospona.
Vele da je naš slatki gumbek Lavoslav,
nek nam je živ i zdrav!
s kufrekom došel vu ov naš lepi grad
i najpredi je dečicu napravil,
onda je, vele, bijl još drug,
onda je auteka nabavil,
se razme: na dug,
onda je dobil novoga stana,
pak ne bu on bela vrana!
al je, vele, počel z balkona
špilati gospona.
Jalnuš baje,
na mesec laje.
A Lavoslav je ne kaj god, pišivi bob,
ne da se on bogme zatabati vu drač,
kaj ga briga za jalnušov trač,
on je lepo hižičku zezidal
z jeno sedem-osem sob
i sve kaj k tomu ide,
i kak njemu sve na dobro zide,
stana je kupil sred Zagreba,
jerbo deca rastu, bu im treba,
i vikendicu je napravil na moru.
Ti jalnuš, budi kuš!
Se ne bu čovek kupal vu lavoru
i kak bi to pak zgledalo, bog moj,
da bu hodal k tateku vu selo na prelo.
Onda je još hižicu zezidal, tak, srednji broj,
tu nedaleko, na naši vodi domači,
nek mu se, prosim lepo, pri ruki najde
jerbo ne bu išel na more vu veljači.
A ti, jalnuš, ješemti gajde,
ti si bedak stogradni!
Em nemre saki biti konj paradni!
Vrag ti te tvoje filozofije grbave,
zasuči si lepo rukave,
pak buš kak i naš gumbek Lavoslav,
nek nam je živ i zdrav!
Ja dižem za njega punoga pehara,
za gospona direktora i druga sekretara,
a ti, jalnuš, špot i sramota,
kaj moraš navek zijati prek tuđeg plota!
A naš gospon drug Lavoslav,
kojemu ja navek dajem za prav,
nek se samo diže visoko do neba
– ako mu ne treba!

BRZOPOTEZNO RAZMIŠLJANJE JEDNOG PODREPAŠA

Zavuči se u džep,
zavuči se pod rep,
drugu odozgora
– tak se mora!
Svi, bjež pardona,
trebaju poltrona.
Malo laske, malo hvale
za velike i male,
uzeti tutora
iz poslovodnog odbora,
homo politicusu
dati cviki-pusu,
pak je vuk sit i koza cela
i družina je vesela.
Ak se hoćeš održati,
nemoj drugu kontru dati,
klimaj mu na sve,
zmešaj se med njegve pse,
jer ak si za slogu,
nemreš dobit nogu,
ak s njim isto sviraš,
visoko kotiraš.
Lijepo, fino, toplo, slatko,
pak će ti sve ići glatko.
A uvek možeš, bez pol muke,
Kao Pilat oprat ruke.
Ak i pereš tuđe gaće,
i tebe za rukav povlače
i fest su ti jalni
gladnuši lokalni
jer možeš zabit klin
i pri tom ostat fin.
Glavna je fora
imat druga odozgora,
a glavni je štos
začepit dobro nos
jer podguzna muha
ne sme imat njuha.
Ak i nije uvek slasno,
glavno da se živi časno.

CIRKVENO ZVONO

Tak sem si jempot sel na poček
pak sem si študeral.
Zakaj cirkveno zvono
gda nešče vmerne
zvoni nadebelo
a negdar
pak natenko.
Ve mi je takaj se jasno.

Vište,
gda je vmrl gazda Ferčakov
je zvenelo nadebelo
kak da se fali
Bogatun,

bogatun,
bogatun,
bogatun.

A gda je pak vmrl težak Piškor
je zvenelo natenko
kak da se zrugavle
Odrpanec,
zdrapanec,
odrpanec,
zdrapanec.

Pogleč,
em čuješ
se oglašava cirkveno zvono.
Pak je nešče dušu spustil.

Bogatun,
bogatun,
bogatun,
bogatun.

Odrpanec,
zdrapanec,
odrpanec,
zdrapanec.

Tak bu ve
tak bu zanavek.

U ZAGORJU SEM BIL

Još jempot sem navrnul tam
gde bos sem negda po bregima hodil.
Pred čudaj let (nije me sram)
tam sem se negde bil i rodil . . .

I jasno je več po ovimi reči:
v Zagorju našem opet sem bil.
Grejal se s kumi pri stare peči,
i mošta sem pomalo pil!

Jesen je posvud bila več žota,
i megle se po jarkima vlekle.
Još pokoja stara hiža kraj pota,
al' se novi moži i nepoznate dekle!

Samo so još bregi isti, i imena sela,
žote table na početku mesta.
I ponešto staro kaj so negda mela,
a se drugo novo, i asfaltna cesta.

Zate, baš kak prije, se mi bilo drago,
kak s djetinstva davna sećanja mala:
si isti poti i uz ceste blago
po dolih Sutinskog, Mača i Zlatara!

Pak, sada kad odoh, se to sobom nosim,
kak iz starog doma sličicu na zidu.
I uprav kak nekad sime se ponosim,
i kleti po bregu kak da za mnom idu!

Strašno ozbiljna priča

Ne da se hvalim, ali bila sam cura i pol! Muško se okretalo za mnom sve u šesnaest, a ja im, bogme, nisam ostajala dužna: glava, i ne samo glava, vrtjela mi se kao ringišpil. Kako neće kad mi je pod kožom bila žeravica. Bilo je sve jasnije da od mene nikad Drvena Marija, nego živi vrag.

Ali mojim starcima, tj. mami i tati, nimalo se nisu dopale moje svestrane aktivnosti, pa da bi na vrijeme okončali sve očitije vrtirepstvo svoje jedinice i doveli je k pameti, odlučise da se ogledamo, kako se to lijepo kaže, za nekom dobrom prilikom s kojom ću blagoslovljeno uploviti u sretnu bračnu luku i tako staviti točku na razigrano djevojaštvo s eventualnim posljedicama.

Nije da se nisam odupirala toj porodičnoj odluci i da sam se predala baš lako, ali kad su pozvali u pomoć tetke i strine, uspjeli su me uvjeriti da nisam ja kaj god, nego djevojka iz dobre kuće, a djevojkama iz dobrih kuća prva je briga naći prikladnog muža, što će reći, s nekom zgodnom titulom i biti uvažena gospođa, ako bog da. E, na ovo, da sam djevojka iz dobre kuće, pala sam kao zrela kruška i postala mekana kao puter, a da ću postati uvažena gospođa strašno mi se dopalo pa sam sasvim pokorno počela njuškati oko sebe, ne bih li natrapala na dasu koji će me na opće zadovoljstvo dofurati do oltara gdje ću, praćena suznim očima cijele svoje mnogobrojne porodice, kako se to i pristoji, u velikom stilu reći svoje da.

Samo, bilo je to ono poratno vrijeme kad je prikladan dasa s titulom bio pravi prefer, jer mnogo je muškog izginulo, a ono što je ostalo, bilo je brzo razgrabljeno, osobito u našem malom gradu. Starijih i spretnijih djevojaka bilo je sva sila. Nisu to bila laka vremena.

I kad smo već počeli gubiti nadu, došao je k tati gospodin K. koji se bavio hobijem da kombinira bračne parove i koji je, poslije uobičajenog uvoda, rekao da je u naš grad došao jedan mladi inženjer, dobar dečko, siromašan doduše, ali nema veze, jer dečko ima titulu kava se samo poželjeti može, a kako će moj otac dati dobar miraz, baš smo stvoreni jedno za drugo. Budući da sam ja taj razgovor prisluškiivala iza vrata, zamalo se nisam raspukla od uobraženosti – jer zaboga – ovo kao da me prose! A to nije mačji kašalj, nego da požižiš od radosti. No, moj nepovjerljivi otac mirno je saslušao gospodina K. i samo mudro rekao: dobro, dobro, bumo vidli.

Ja sam, jasno, odmah digla nos jer nije mala stvar kad ti pečen golub sam u zube pada. Sepirila sam se kao paunica, ali – bio je tu jedan vraški ali!

Kad sam sreća tog gospodina inženjera, u meni se nije dogodilo ama baš ništa, u srcu se ama baš ništa pomaklo nije. Lice blijedo i zbrčkano, brkovi kao dvije stare peruške, hod racast, sav sfufljan i zgužvan, šaka jada – ali v sili vrag i muhe ždere, veli naš narod. Drugoga nema ni da ga svijećom tražiš. Ako sam ja cura i pol, on je bogme prilika i pol, tu zbora nema. Nećeš ti, hoće

druge tri, mislim ja i počnem ga vabiti sve onako ispotiha kako se to i pristoji djevojci iz dobre kuće. Ali – on ništa. Ja se pretvaram u med i mlijeko, prste da obližeš kako sam slatka i zgodna, a on samo bleji u mene. No, dobro, mislim ja, polako se ježevi ježe, doći ćeš ti meni, tele jedno, a onda da vidiš tko sam i što sam!

Ali vrijeme ide i ide, a ovaj tutlek ni da bi prstom maknuo. Ne približava mi se ni za milimetar. Da ima gdje još kakav s prikladnom titulom, ne bih se ni osvrnula na ovo mrtvo puhalo što kao preparirani morž samo zuri u mene, ali takvog nema pa što ću nego se više angažirati. Upinjem se ja, dakle iz sve snage, vrcam svojom ne baš malom stražnjicom, šaljem mu plamene poglede i premilne osmijehe, obigravam oko njega, sve na pristojnom odstojanju kako je, jasno, i red, a on, bik božji, ni da bi! Gegucka se i samo me izdaleka prati onim svojim vodnjikavim očicama i to je sve. A vrijeme juri kao ludo. S uma da siđeš od brige.

Što se u njemu, onako trapavom, pomaklo, sam bog zna, ali jednog mi je dana, kad smo se našli u zajedničkom društvu, doturio kartu za kino. Hvala ti bože, mislim ja, konačno! Ukebat ću ja tebe u onom mraku, nećeš ti meni umaći, imao ili nimao što u hlačama.

Kao što se i pristoji djevojci iz dobre kuće, u kinodvoranu sam ušla gotovo u posljednji čas. Moj kavalir je sjedio na svom mjestu ozbiljan i ukočen, ali glavno da je tu, ostalo je moja briga.

Dakle, uđem ja, proguram se u red i sjednem do njega. On ništa. Gleda ispred sebe mrtav hladan, a ja se, jasno, pretvaram da me se ova ukočena faca uopće ne tiče, dižem nos i ignoriram ovog mumificiranog gospodina inženjera, a u sebi mislim: čekaj ti samo dok ugase svjetla, nema da te nema, nego ima da te ima, past ćeš ti meni u kriocne pa makar ja dubla na trepavici, ne znaš ti još, inženjeru, da ti ja nisam tu nekakva čučica, iščupat ću ja tebe i s korijenjem ako treba. Dok je on tako sjedio, ja sam, usput, prozirкала po dvorani da vidim tko je gdje i tko je s kim, a kao najvažnije, vide li me svi koji me moraju vidjeti.

Onda se zamračilo i počeo je film. Odmah sam stavila ruku na rukohvat stolca, neka mu se nađe. Čekam i čekam, ali ništa. Sjedi kao zacementiran u taj prokleti stolac. Promeškoljila sam se i dobro se očesala o njega. Ruku sam spustila malo niže, tako da mi je lakat upao u njegov stolac i dotaknuo mu bedro. Konačno se pomakao, a ja sam brzo podvukla svoju ruku pod njegovu. E, nećeš ti meni pobjeći, bila ja ili ne bila iz dobre kuće. Uхватила sam ga i ispreplela nam prste. Uhu, ruka mu je kao da ju je do sada pacao u mlakoj vodi, gnjecava i vlažna, ali ne mari! Sad se držimo za ruke, a tako svi počinju. Oboje zurimo u ekran, ali sam ja počela micati prstima, najprije polako pa agresivnije, tj. davala sam mu signale da na ovome nećemo stati. Smirila sam prste da vidim hoće li mi svojima odgovoriti, ali traktor bih po-

krenula prije nego ovu hladetinu. Samo polako, tješim se ja, film traje sigurno još cijeli sat, a svašta se u tom vremenu može dogoditi. Ponovo sam se promeškolljila, jače sam se naslonila na njega, kao tobože smeta mi glava ispred mene. Žulja me prečka stolca, ali šta mogu! E, ni vrag da neće shvatiti! Konačno su se njegovi vlažni prsti pomakli. O, hvala ti bože, konačno su se budući muž probudili. Prebacila sam i drugu ruku u njegov stolac, sad ga držim s obje ruke i mislim: sad si moj, mačjin sine! Sva sam se iskrivila kao paragraf, gladim mu ruku, ali dohvaćam malo noge, no sasvim malo da se bedak ne preplaši i da mi ne kidne prije vremena. Glava mi je blizu njegove, moja kosa kraj njegovog lica mora da čini svoje, meškolljim se i duboko dišem, maltene stenjem, i mislim: čim se pomakne, a mora se pomaknuti, boga mu! podmetnut ću mu usnice. Direktno. Valjda se mulac neće zbuniti, ali ako se i ušeptrlja, ja sam tu, puna inicijative.

Samo, vrijeme ide, film se vrti kao šašav, može se i završiti, smiluj mi se bože, a da se ova piktija ne pokrene. Užasno mi je neudoban položaj, bole me i ruke i kičma, a vrat mi se ukočio. Oh, kako je teško biti djevojka iz dobre kuće! Kako ću se poljubiti s ovim peruškama,

pojma nemam. Mislim na svoju mnogobrojnu porodicu, vidim sebe kao uvaženu gospođu i mirim se s peruškama. A najradije bih se ispravila i protegla, ali – za inženjera sve!

Primaknem mu lice bliže i mislim: okrenut ćeš se ti, ne zvala se ja kako se zovem! A kad me poljubiš jednom, poljubiti ćeš ti mene i drugi i treći put, sve dok ja ne kažem dosta.

I zaista, u tom se častu našao gotovo na mojim usnama.

Odskočila sam kao ofurena!

Da su mi tucet tvorova stavili pod nos, ne bi me jače udarilo. Želudac mi se u hipu podigao. Mulac se najeo luka. E, bogamu, što je previše, previše je. Ovo ni s ministrom ne bih izdržala.

I to je bio kraj. Proklela sam sve provodadžije, sve cure iz dobrih kuća i sve titule na ovom svijetu, definitivno.

Zavukla sam se u drugi kraj stolca i molila boga i sve svece da se film što prije završi. Želudac mi je ozbiljno poigravao.

Kad se upalilo svjetlo, odjurila sam doma u vidu lastinog repa.

Picoki na carskom šiboltu

Jedan je stari i mudri Đurđefčan negda nekomu rekel:

»Nego da sem gizdav, kaj sem Picok! Kak ne bi i bil gizdav, kad so pravi Picoki jedni jedini na celom svetu, a to smo samo mi z Đurđefca varaša. Gle, vre Kalnofčani nesu Picoki nego su Poberuni. Si oni z druge sel okolo Đurđefca niti su varaščani niti su pravi Picoki, makar jim drugi tak vele. To su Halbpicoki ili Firtlpicoki – tak samo, kaj su nekaj, kaj nesu baš ganc nikaj. Si su oni negda pred Turčini liskadili, kaj se je za njemi prašilo, a samo smo se mi s Turčini ražali i obranili sebe i selane.«

Pravu je i živu istinu rekel te Đurđefčan, pak polek toga ne ni čudo, kaj je pravi Picok i denes navek oholen bil on oblečen vu svetešnju opravu, anjcuĝ, ili vu saki-dešnju na turu i na kolene zakrpanu; bil on do zrigoma sit il mu v želucu krulji kak bogečko prase f kocu; oholen je dok daje, oholen je dok prima; oholen se rodi, oholen dok vmirja; oholo se i f cirkvo Bogu molji:

– Jotec naš, koj jesi na nebesi, noda si poglej, kak selan gospocki f klecalu sedi, a varaščan kre nega na nogaj drmi, a se samo zato, kaj se je selan f cirkvo požuril i klecalo zajagmil, a ne kaj bi ga ono patrilo. Sveti se ime Tvoje, a osveti mu se vu ime moje. Bodi vola Tvoja, kaka je moja, a ne kaka je selanova . . .

Da ta oholnost Picokov ne bila prez pravoga fundamenta, da so imali biti i za kaj oholni od negda, vidi se po tom, kaj i sam car jako cenil njiovu kuražu i silnu vernost tak, kaj je – zmed silne svoje soldačije – baš Picoke odebral z čuvanje svoje previšnje osobe, svoje prejasne famelije, svoje carske palač v Beču, v Schönbrunnu i celoga puta od Beča do Schönbrunna, po kojem se je carska famelija vozikala z jenoga bala na drugi.

Istina, zdavnja je to bilo i prešlo pred kakve dvesto let, dok je još Đurđevac – i puno sel okolo njega – bil Militärgrenze, Vojna krajina, krajše rečeno Granica, koje so bili gazdi samo Bog i car – nišče više!

Vu te – reči bi – male Granice car je mogel skupiti regimentu soldatov (a regimenta je imala dvanajst kompanij). Tu je vu ono vreme bilo skoro šesnajst jezer konjev, mal ne četrdeset i jena jezera marve, preko pedeset i osem jezer svinj, fanj više od devetnajst jezer birki, okre jezero koz i šest prave mulcev. Se je to ostalo zabileženo f stare carske štatistikaj.

Ali koga je car više preštimal, koga je više k sebe prizaval i bil mu bolje na joku – tomu je bilo gorje! Picoki so bili prvi med temi. Puno teškoči i zla so Picoki prepatili, dok so bili carski soldati, a naročito, dok so bili carski šibolti. Za najmenšu falingu kasnerešt, za malo vekšu špange, za još vekšu, bogme, batine po gole golcate rite pred celom glidom soldatov. Onda se ne batinalo po lačaj i gačaj, jerbo so lače i gače bile carske i neso se smeje za kajgode rabiti, a neso nikaj ni skrivile nego soldat: carska je pravičnost strogo razlikovala pravoga od krivoga. I ne samo to! Dok je soldat dobil onuliko batin, kuliko ga je te put giberalo, onda je moral batinu kušno-

ti (jerbo je i ona bila carska) i lepo se zafaljiti gosponu kapitanu, kaj so blagoizvoljeli zapovedati, da mu se pamet natera čez tur, kak mu ne štela ili mogla drugač vlesti v glavu. Ni najbistreši soldat, makar on bil kak poslušen i zvršen, ne obavil svega soldačkoga roka, kaj ne bi bil bar za nekaj kaštiguvan, jerbo je f soldačkom reglmanu bilo tuliko reškriptov (a si so bili nemški napisani), kaj je ni najpametneši Picok ne mogel napamet načiti se.

Car je nekak zeznal, da so med semi Picoki najlepší dečki baš oni, koji so z Đurđefca varaša, pak je baš njihovu kompaniju odredil za šiblтанje okre carske dvorov i putov. Odredil je tak zato, kaj je znal (makar je o tom čkomel kak riba), da med njegvemi princezami ima nji fanj, koje so jako poosne na lepe soldate, pak si je našuderal: ako se vre trefi, da koja od njih ostane s kojem soldatom noseća, bolje da se rodi lepo i kršno detece, makar ono bilo i Picok, nego da se zleže kakvo kržljafče – bilo ono baš i najčisteše carske krvi: detetu na čelu ne piše, je l ono princ ili je Picok . . .

Tak so Picoki došli za carske šibolte i bili rasporedani na svoja mesta.

Na jenom mestu na putu z Beča f Schönbrunn bil je kameniti most preko potoka. Potok je bil fanj globoko pod mostom i do vode je bilo pet šest dobre korakov po kojem bilo se strmcu čovek k vode spuščal. Voda je pak f potoku bila tak čista i bistra, kaj se je na dnu potoka videl saki kamenčok; bila je kak stvorjena za kupanje onomu, koj se ima čas peluškat.

Bilo je leto, početak kolovoza, dok so najveške žege i pripeke, a unteroficer je nat most dopeljal Picoke Maturu i Francinu na las točno o poldan, kaj zmene one dva šibolta, koji so šiboltali od šest vur rano do vezda.

Zmenjuvanje šiboltov je išlo anjc-cvaj brzo: saluteranje, kratek meldung, tri koraka sim, tri koraka tam i unteroficer je s predašnjemi šibolti odmaršeral v Beč, f kasarnu, a Matura i Francina so ostali, jeden z leve, drugi zdesne strane mosta stati fkočrni kak drveni kipi, jerbo v reglmanu piše, da se šibolt na svem mestu ne sme ni krecnoti, ni pisnoti, ni brenoti ni kinoti, a kamoli si tura srbeti ili smole z nosa skapati. Matura i Francina so to i predobro znali, jerbo neso sad prvi put na šiboltu stali, makar baš na ovom mostu do vezda neso bili.

Stoječ tak na onom žarkom sunčecu oblečeni f štofene plave bluzaj, f štofene crlene lačaj, z holmicami na glavaj, z žmekemi cokoti na nogaj, okolo pojasa s trdemi remeni čvrsto skapčeni na koje so napre viseli žmeki patrontaši puni kuglji, s puškami na pleče – za čas so bili tak znojni, kaj jim je po sem telu znoj gmazel, a rubače i gače se za telo prilepile. Itak so mirno stali na svoje meste i čkomeli, makar ne nigde nikoga drugoga osim nji dvojice bilo dokleč je joko fseči moglo. Dečki so su tu teškoču strpljivo podnašali, jerbo so prisegli, da bodo cara služili verno i pošteno, makar morali za njega dati i svoju krv, a ne samo znoj.

Ali . . .

Moglo je biti negde okre dve vure popoldan, kadli Francina stija pregovori:

– Matura, ja zbilam vre ne mrem to vročino zdržati. Pol mi se je tela vre zecvrlo i čez nogavice na zemlo scurelo.

– Drugo ti polovico pak zutra strele ako mam ne za nemeš – šepčoč mu je odgovoril Matura.

Riftek je Francina začkomel, dok mu je Matura naspomenol streljanje. Pred joči so mu došle vu njega naperjene puške i žuti plavenj, koj je š nji suknol . . . Al kak mu je to pred joči došlo, tak je nestalo, dok ga je znoj odnova oblejal.

– Jezuš! mu Kristuša! – sad je Francina vre glasne govoril – Ja zbilam ne mrem dale durati, vre mi dohađa omamlavica. Ako još samo par minotov bom tu fkočen stal, i prez strelajna bom fmrl, i to mam. Ako mi je smrt sođena, onda rejši da to bo zutra nego denes. Strelati me moro, dok me opsode, a to ne mro tak brzo obaviti. Daklem, za jen den si živjenje podokšam.

– Vidim ja, da te je vrug pričel tentati. Seti se svoje prisege caru – više je mrmral nego govoril Matura.

Sad je Francina pričel vikati:

– Ako si se ti f peklu rodil, kaj moreš to vročino podnašati, ja se nesem. I sam vidiš, da nigdi nikoga nema, kod joko seže, a tu doli mrmori prelepa vodica. Minot je dosti za slači se, minot za splaviti se i minot za nazaj se obleči. Za tri minota moremo biti friški, kakti da smo ve s kasarne zišli.

Matura je čkomel, jerbo je videl, da Francina ne vre pri zdrave pamete. Francina je nastavil:

– Ti si bil i boš strahopezdlivec, pak se čvrli na tom soncu, a ja se idem kopat. Idem, da baš Bog z neba viče: Ne!

Matura ne dospel ni zazinoti, a Francina je vre bil pod mostom i tak brzo hital se sebe, kakti da na njem gori. Sleked se je, kak ga je mati rodila i skočil vu vodu, zaronil, zronol i vikal ze sega grla:

– Iha! Juha! Matura, ja se i za te okoplem.

V Mature je saka žilica drftala, jedno od straa, drugo od želje za kupanjem. Misli so mu se po glave križale kak strele po letnom oblaku: Bi . . . ne bi . . . Na zadnje je itak pretegnola želja za kupanjem. Spustil se je pod most i brzo se slačil.

– No, je l ti se je vre jenpot pamet z ritjom zdogovorila? – zapital je posprdno z vode Francina Maturu.

Matura se je baš slekel i digel nogu da bo skočil vu vodu, kadli se zgora, z puta začuje – konski topot!

Za oblačenje monduri ne bilo cajta! Francina je tak metelno skočil z vode, kakti da je vreluča potekla. F hipu so imali cokote na nogaj, remene kolo pojasev, holcmice na glavaj i puške na pleće. Vu tri skoka so bili na svoje meste na mostu. Gače, rubače i mondura ostali so dole kre vode.

Putom od Schönbrunna prema Beču vozilo se je nekuliko kočij, vu koje so se sedele carske princeze, a za njimi stali lakaji. Konji so polako kasali mimo Mature i Francine kak na parade. Kočijaši – kak za inat – neso šteli konje poterati, kaj bi ta vraža parada brže prešla. Carske princeze, lakaji, kočijaši i tijam konji – si so hipom gledeli ravno f šibolte, kakve još nigdar neso vidli.

Matura i Francina neso ni dijali, i to so zabili! Ni sad ni potle neso znali, kuliko je kočij mimo nji prešlo. Tekar dok so i zadnje kočije na zavoju puta nestale, čko-

meč so zišli z mosta, prez reči se oblekli i otišli nazaj na svoja mesta na mostu. Teda-negda je Matura pregovori:

– Viš, Francina, na kaj nas je naše kopajne dopelalo!

Mesto da se je Francina potuljil i svoju krivicu priznal, on je još nosa digel i Mature u brk odbrusil:

– A kaj se ti s kopajnem fališ, a ni nožnega palca si nesi smočil. Da ti nesi bil strahopezlivec, do toga zla ne bi ni došlo.

– Bogali ti tvojega! Ve bom još kriv ja, a ne ti, koj si to proklete kopajne zmislil.

I na to je Francina imal odgovora:

– Ja znam kaj govorim. Da si se išel kopat, dok i ja, za minot bi se bili razladeli i nazaj na svoja mesta stali.

Celu bogovetnu noć so se soldati prepirali, kaj je za soldata bolje: biti najprede pomiluvan, a onda streljan – ili najprede streljan, pak onda pomiluvan. Sakemu je soldatu bilo jasno, da pravičnoste ne sejeno, ka je krivica napravljena prede, a ka kesne, pak onda ni za krifca to nemre biti isto. Itak je vu te raspravaj bilo puno smēja, jerbo so soldati raspravjali i o tom, kak so se prejasne princeze držale, dok so gledede, kakve tukače imajo Francina i Matura . . .

Ni oficeri neso te noći spali. I njim so piški šeptali, jerbo so oni odgovorni za sē, kaj njiovi soldati naredede. Večali so, prepirali so se, svađali, tijam sabje pukali jeden na drugoga. Vrug zna, kaj bi se još med njimi bilo dogodilo, da ne ranje brzo došlo.

Ranoden eto ti f kasarne – carskoga ordinanc-officera! Po mondure se je vidlo, da je od carske svite. Sem, koji so ga vidli, same so ruke k kapam poletele. On je samo klimol z glavom i v obrstovu koncelariju otišel. Kaj je on obrstu rekel, to ne nišče čul, samo je sakomu bilo jasno, da kaj bo, da to mam sad bo, jerbo kad car nekaj veli, to je kakda bi Bog rekel. I riftek je za čas obrst pozval kapitana, kapitan oberlajtnanta, oberlajtnant lajtnanta, lajtnant fenrika, fenrik cugsfirara, cugsfirar kaprala, a kapral frajta. Kaj je koj kojemu švapski soktal, to so samo oni med sobom znali, no mam so si soldati v ratne sprede s kasarne na dvor zbežali i f kvadrat se okolo dvora f hipu postavili. Na dvor so zišli i si oficeri z obrstom. Jeden oficir i šest soldatov z manlihericami bajnet-auf otišli so f temnicu i za čas vun speljali Francinu i Maturu, bolje reči, njiove pelde! Žalosno je bilo pogledati, kaj je z onak lepe dečkov za jenu noć postalo . . .

Obrst se je zbrenol, obrve namrščil kak bujdoš i pričel:

– Francina i Matura, vi pustajte, galženjaki! Vi ste fčera carskoga šibolta ostavili i otišli se peluškati, svinje kalizne! Je l vi znate, kaj čeka onoga, koj carskoga šibolta ostavi? Smrt! Smrt prez pardona, je l ste me čuli?

Francina i Matura so pričele noge popuščati i soldati so je morali pod pazue prijati, kaj ne bi popadali. Obrst je nastavil:

– Vidite, kulike so tu puške! Te puške komaj čekajo postreljati takve, kakvi ste vi.

Ne samo Francina i Matura nego i si soldati i oficeri bili so bleđi kak stene i nemi kak ribe. Bilo je i takve soldatov, kojem so suze potekle. Obrst je fanj čas čkomel, kakti da ne znal, kaj bi goršega i strašnešega zrigal na Francinu i Maturu, ali je na jeden put počel govoriti š čovečnešem glasom:

– Med nami govoreč: vi ste pravi galženjaki . . . al ste i pravi soldati! Glave gore, Francina i Matura! Ja, vaš zapovednik, prvi vam gratuleram.

Da je te minot zagrmel i strela pukla na pol dvora, ne bi nikoga tak znenadila, kak te obrstove reči. A obrst je nastavil:

– Vi ste fčera veliku falingu napravili, ali ste mam pokazali, da ju znate i popraviti. Dok so carske kočije išle mimo vas, vi ste na sebe imali sê, kaj carski soldat mora imati: holcmicu, kaj more saluterati – cokote, kaj more s petami kresnoti – iberšunka, kaj se vidi, da je z dužnostjom svezan – pušku, kaj more veru, cara i domovinu braniti. Prejasne carske princeze so se pri caru za vas zavzele i rekle, da bi bilo grejota skončati tak lepe mudonje. Naš premilostivi car mene je zapovedal pri-

kapčiti vam na junačke prsi zlatne kolajne za zvuunredne zasluge prejasnomu carskomu domu habzbuško-lotarinskomu.

Dok je to obrst zgovoril, prikoračil je k Francine i Mature, da jim prikapči kolajne, al je mam ockočil od nji, nekaj po švapki stija preklel i kolajne poitil kapitanu. Kapitan je v zraku kolajne ščapil i pošel, da je on bo prikapčil. I on je ockočil, a kolajne poitil oberlajntantu. Sê so se žarže obredale poitavajoč kolajne, dok ne došel na frajta red. On, kakti namenši žarža, moral bi sakak kolajne prikapčiti, ali ni on ne mogel . . . On je kolajne poitil Francine i Mature, a onda se stija skesil na nje:

– Mam se nosete prat i preslačit, svinje zastrane!

Priznanje

Navek so naši stari išli strahoma k sudu. Bilo kakvomu. Bil to stari graničarski ili pak obični selsko općinski sud. Ali – baš najviše so se bojali toga graničarskoga suda. Jer – tam so se delile batine bez ikakve muke. Ako se i palica vrtgla, trnovoga i slibičevoga materijala je bilo dosta, po se sečaj.

Lepo bi neposlušnoga člana, jene familije ili pak zadruge, pozvali na takov sud – kojemu se na njega potužil hižni gazda i gospodar.

Ako je pak te pozvani ne štel dojt, onda so po njega išli sam gospon pandur stare graničarske kompanije.

I, jaj pajdašu koj je bil tak trdi vuh. Te je sakak dobil, još i dopunsko palico – kak so naši stari rekli za takav posel.

Eto vidite! Još i denes se jeni pajdaši jade, kaj takvoga suda nega i ve . . . Jel – veli moja teca Francena:

– To bi bilo najzdraveše vračstvo za neposlušno družinče! A denes je takvi pona kugla zemalska! Dej ti mene poveč jedno hižo – gde se slažo jotec i sin? Koji so prvo koleno. A ne onda! Kak bi se slagali vu jedne stare graničarske zadruge – gde so se već i ženili od iste hiže i familije. Onda znaš – kak so bili daleko vu srodstvu! Ali ti je onda ipak bilo više poštenja na svetu nego denes! Mladi so bole poslušali svoje stareše! Ako je pak nekoj dečko prevaril deklo, bormeš si jo je i zel! A denes! K sudu! Pak nek onda on sud! Gde so – dekla i dečko bili vu mraku? Što je to videl? Čul i gledel! Pak onda – rasteži, zateži, navlači, zavlači, laži i maži – fiškale plačaj i peneze zmaži! I to se – za oni par minotov, kaj si nečij do deklo kušnoj tri pot, a njo je to siroto tak zažeklalo, kaj ti se je cela predala! Ti dal takvo ljubav i srečo! I delo i posla! Za kojega si onda hodil k sudu pripovedat – kaj se je nešče s tebe potsmejava i gledel te kake lava vu gajbe! –tak je to tumačila moja teca. A kaj ona veli, onda tu nega već kaj za povedati . . .

– Teca! Naj biti staromodna! – pak sem ja znal reči. – A navek te tetec fali – da si ti jedina postareša žena v selu koja se ramlaš z vremenom!

– Je! To je skoro i je tak! – rekla je teca na moju govorancijo.

– Ali, koga besa ve pojo k sudu – te Miško i Jana Videkova i to tijam vu Betino, okružnomu sudu! – naglasila je teca, koja se ne baš navek slagala z mojem spomenkom.

– Ali teca! Kaj bi onda sud delal? Morajo i gospoda suci svojega dinara zaslužiti! – povem ja tece Francene.

– Dok je po kmice knjje hodil, onda je ne suda potrebuval! Ali – ve, dok se vu črevu riče, ve neče priznati da je kriv! Lopov bezobrazni! I da znaš! Da je na moje, ja bi takve lopove se osudila na ono kaj bi je najbolje bolelo! –srdila se teca pomalo na toga Miško i davala pravico Jane Videkove.

– Teca! Več sem ti rekel: kaj bi onda sud delal!

– A kaj ti posranec znaš! Dok takov stari dečkešinec dobi tak mlado deklčko v roke, kak je to! – samo mi je nazadnje već srdito vu tem spomenku još povedala teca Francena.

– Miško Bertok, Ana Videk, Martin Smolek, Jela Smolek, Florijan Bogec, svi u kancelariju broj 15.

Tak je to ranje 17. srpnja, 19 . . . leta prezival pisar okružnoga suda, a reči so zvonele po dogem ganku i v pijale se vu vuha strankam koje so se te den našle tu i čakale na presudo ili na oslobođenje od iste. Ili pak došle po običaju da pomoro bratu, prijatelju, rođaku, ili pak što je već zval za svedoka, ili pozval da na njegov račun zasluže koju jezeračo. Onak kak se veli: Mukta! Bez velikoga švica.

Na glasne reči sudskoga pisara, nastalo je vu dogem ganku komešanje i ze si kotov kmičnoga ganka se z vlekel po jeden pozvani i došel pred gospona sudskoga pisara.

– Svi po redu kako sam vas prozvao imate pristupiti ovom sudu! I kazati samo ono za što ste sigurni – da je čista istina! I, samo na reči i upit gospona sudije.

– Je, gospon pisar – zaletela se v reč pisaru Jelena Smolek, – Mene je moj muž domaj rekel – da bom bita, ako bom istino povedala!

– Samo istinu! Za laž se ide u zatvor! – važno je povedal gospon sudski pisar.

– Je, a batine kaj bom domaj dobila? – pak je zapitala Jelena Smolek.

– Ne budete vi dobili nikakove batine! A – znadete li vi ipak istinu?

– Je – je, znam! – samo je rekla Jelena Smolek.

– Onda ćete ju i kazati kad vas gospon sudija zapita, kao svjedoka u tom slučaju! A sad udite u kancelariju! I tišina vi tamo! Ne raspravljajte se u hodniku! Za to je sudnica! Svi po redu, kako sam vas prozvao! – važno je povedal gospon sudski pisar i pustil stranke vu kancelariju br. 15.

Jelena Smolek se obrnola cela okre sebe, ščem je koračila prek poceka. Kak i ne bi? Nigdar ona još neje bila vu takve hiže – gde paragrafi pravico dele . . . Sa je bila zvun sebe. Nekak vu sebe vnotre, poplašena . . . Kaj ni sama neje znala kaj jo to muči i tišči? Onda se dosetila da je to strah od nečega, kaj ona neje još probala ni doživela. Ali, vu sebe je trdo odlučila – povedati samo istino, za te dva, Miško Bertok i Jano Videk. Pak što kak zije, nek zije . . . Ako je to napravil z dekile – nek onda i bo japa. I vu te njevine misli jo je pretrgel glas pisara:

– Molim svakoga – da se javi samo na poziv suda! I nemojte svi govoriti, neka govori samo onaj koji bude pozvan od gospodina suca. Jer sud hoće na kraju doznati pravu istinu o tom slučaju. Naravno – i tko je otac djeteta. Ja ću vas sada prozvati, sve još jedamput – a vi, kako koga prozovem, tako ćete sjedati redom, kako ću ja reći!

– Miško Bertok! Vi sjednite tu naprijed, na onaj stolac – gdje sjede optuženi! Ana Videk! Vi ste ta mlada žena, a sada i majka i još k tome maloljetnica! Vi sjednite tamo na klupu – taakoo, ništa se ne morate bojati! Mi smo tu da vam pomognemo! Martin Smolek! Svjedok broj jedan!

– Jaaa! – javi se nekak splašeno Martin. I pogleda nekak strogo na svojo bolšo polovico Jeleno kak da je oče reči nek pazi kaj bo govorila! A ona, sirota, fort je stala na jenem mestu, još navek kre vrat – kake da neje znala sama za sebe.

– Vi sjednite tu na ovaj stolac! Vi ste čini mi se već bili svjedok u ovom slučaju. Pazite, da ostanete od prijašnjih izjava, jer bi vas to moglo koštati šest mjeseci! – povedal je Martinu gospon sudski pisar. Ali on je samo čkomet i sel na zapovedani stolec.

– Jela Smolek! – prezval je gospon pisar.

– Jaaa, gospon sudec! – tak je splašeno pregovorila te tri reči Jelena Smolek gosponu pisaru koj je samo rekel:

– Vi ste sada prvi put pri sudu? Nisam ja sudač! Čega se bojite? Pa niko vam ništa neće!

– Je – kaj mi vi nećete! Ali mi moj Martin oče dok dojemo domo! – još bole s plašena je povedala Jelena Smolek.

– Ništa se vi njega ne trebate plašiti! Ako vas bude tukao vi samo dođite tu kod nas, naučit ćemo mi njega pameti, ako ju do sada sam nije naučio... Vi samo sjednite tamo na klupu, do mlade majke Ane! I samo pazite da govorite istinu kada vas gospon sudac upita! I to samo – istinu! – naglasil je svoje reči gospon sudski pisar.

– Bom, gospon pisar! – malo sigurne je te reči zrekla Jelena Smolek.

– Florijan Bogić! – nastavil je gospon sudski pisar razmeščati stranke.

– Jel ja? Mene ste prezvali? – zapital je Furjan gospona sudskoga pisara. Ali, kak je gospon pisar bil vu svojem elementu, neje on čul kaj ga je Furjan Bogić zapital.

I on je negda senjal – da bo gospon sudec. Ali, eto, doteral je komaj do sudskoga pisara. I ve se on vuživel vu ulogo suca i mislil pomoći gosponu sucu Oskaru Krapičiću, sudije okružnog suda vu Betine, a precedniku sudskog vijeća sobe broj 15.

Jel je gospon sudec imal veliko gnjavažo to ranje pri svoje hiže. Njegva gospođa Stefanija spremala se te den baš na svoj godišnji odmor i on jo je štel, kak se već to dolikuje, vu svojem avutu otpeleti na cug i tak je malo zakesnil i bil baš negde vu sudskem ganku, dok je pisar razmeščal zadnjega svedoka Furjana Bogića. A kak je Furjan bil dosta gluh i samo je fort stal na jednom mestu – to ga je gospon pisar još jempot prezval i rekel mu:

– Sjednite, vi Bogiću, tamo do Jele Smolek na klupu! – A to mu je i pokazal z rokom.

Ali, Furjan se napravil još bole bedast nek je i bil, a tak i gluh, i pošel, mesto na klop, sestri nazaj k vratam koje so bile vu tem pravcu. I bogec Furjan štel je na vrata ziti vun. On je zarazmel gospona pisara da ne bi trebal svedočiti i da so dosta dva svedoki Jelena i Martin.

Ali zlo se dogodilo! Jaj i jaj tri pot jaj!

Kak je Furjan otrpl vrata, a gledel vu Jelenu Smolekino koja mu je nekaj migala z jočimami, to je on ne videl da nešče ide z ganka na iste vrata vnoter, na koje je on štel ziti vun.

Jaj! Kak se je splašila Jelena Smolekina. To je bil sam gospon sudec Oskar Krapičić, koj se dosta žuril i bil vu švungu.

To so se strknoli baš na same vrata, a kak je saki zakoračil z jednom nogom, to mu je druga bila vu zraku, tak so obedva zgubili ravnotežo i opali prek poceka vu kancelarijo.

Nastalo je tu nekakvo koprcanje i hitanje. Furjan se neje dal. A i neje on zabadao bil negda najjaksi, dok je hodil na pašo s kravami. I on se nekak i ve samo vlekel ogor – i del gospona suca Krapičića ocpod pod sebe. A friško namazani pod još mu je i pomagao vu tem delu.

Ali je skočila Jelena Smolekina i pod samo vuho Furjanu podvikhola i to ze sega grla:

– Furjan! To so gospon sudec!

Furjan, kak je bil ogor i zarazmel kaj mu je Jelena podvikhola, mam je pustil toga gospona. A samo je v pol glasa komaj zrekel – nek mu oprostijo! Da je on ne nigdar imal volo biti ocpod. I stem se digel i stal na svoje noge i glasno zrekel:

– Sam me je crni vrag nagovoril, kaj sem došel za pedeset jezer svedočit vu prilog tomu Miškine Bertoku! – i s temi rečjama si je sel na klop do Jelene Smolekine, kam ga je ona komaj odlekla.

A gospon sudec? On se ogledal ze si krajov i na sako felo. Njegva bela robača! Njegve bele lače! To je se bilo pomalano kake s pravem malerskem radlinom vu više farbi.

A gospon sudski pisar? Kak je imal jočale i belo čelavo glavo pono znoja, fort si je zbrisaval to jočale, to glavo. Neje on videl kak ga gospon sudec strogo pogleda spod joka. Znal je on dobro da ne sme stranke pozvati vu kancelarijo prvje nek dojde gospon sudec. A, tak je štel samo pomoći! Samo kaj bi prvje bili gotovi te den. Eto, to je se on znal i napravil takgova malera.

– Kak bom ve pogledal gosponu sucu v joči dok ostanemo sami? Denes! Zutra! I saki den – vu sebe se pital več stoti pot. Vu tem toga se i gospon sudec malo pribral i samo rekel:

– Idem se presvući! Odmah se vraćam! Ne mogu tak vaditi!

– Kakovi su to ljudi? – mislil je gospon sudski pisar vu sebe, i tak besno pogledal na Furjana Bogića kake na lava vu gajbe. A onda je na se glas zrekel:

– Samo se sada izmotavajte i nemojte govoriti istinu! Nigdar se ne zna jel je stranka gluha ili ne. Te je den Miško Bertok pritišnjen izjavom Jelene Smolek priznal pred sudom da je on bil ono večer vu sosedovem štaglu, dok je Jana Videkova onak jako na se glas zazavala za pomoć. Ne se je Jelena Smolekina bojala više svojega Martina – da jo bo domaj zbil.

I još so nazadnje si skupa popili pravoga aldomaša. A na svate Miškove i Janine je Furjan pripovedal kak je samo on tu od si ljudi, koj je bil ober suca okružnoga.

– I to vu njegve kancelarije! – važno mu je pomogla povedati Jelena Smolekina koja se od toga dena ne više bojala svojega Martina.

A moja teca Francena? Ona je samo rekla:

– Em sem ja znala da bo to tak žišlo! Te stari dečesinec bo bar imal mam i sina. Či je da je njegov bo! Bo se zval Bertok! Samo kaj ga to priznanje preveč košta, prek deset milijonov.

– Da je ne toga bilo, ja ne bi nigdar bila pri okružnem sudu! – rekla je još samo nazadnje Jelena Smolekina.

Smrt pevnca Franca-Jožefa ili povijest jedne pobune

Čini mi se, da je pobuna protiv boga stara koliko i samo čovječanstvo, jer u ljudskoj je prirodi da ustaje protiv neprikosновенosti nametnutog autoriteta bez obzira kakve to traume i osjećaje vječne krivice izazivalo u njegovoj duši. Čovjek se bunio protiv božje moći i svojeg povrijeđenog dostojanstva. On se, s jedne strane, želio osloboditi silnog straha kojeg oduvijek ima pred svojim božanstvima, a s druge strane, nikada nije imao hrabrosti da sam postane božanstvo. I kad se životinji molio, kako bi ona prema njemu bila milostiva, iza leđa je sakrivao kvrgavu toljagu ili grubu iglu od izglačane kosti, kojom će zadati smrtonosni udarac. Uvijek su se u njemu na krakovima nepostojeće vage borili strah i mržnja i boga nikad nije prihvatio s punom krotkošću. Nikad duša nije bila potpuno oplahnuta sumporom koji bi za sva vremena uništio gljivice sumnje i zato je Adam s lakoćom prihvatio Evinu jabuku. Ali, ne varajmo se! Nemojmo misliti da je Bog velika, dobrohotna naivčina. Ta kako bi se održao na božjem tronu kad bi bio naivan i vjerovao ljudskom hinjenju? On izuzetno dobro poznaje ljudsko licemjerje i uglavnom mu je sve poznato o čovječjoj dvoličnosti. Zna da velika većina ljudi uopće ne poznaje skromnost i da ona uopće nije primjerena ljudskom karakteru. Ljudski stvor, prevrtljiv kakav je, samo hini skromnost kako bi prevario Boga. I tako u toj igri, gdje ni Bog, a niti čovjek nikad neće otkriti obje strane svojih lica, u toj udvornosti, pričinu i obmani, Bog ponekad izgubi živce i svirepo zna kazniti svoje dijete. Jer ništa nije tako strašno za roditelja kao spoznaja da je njegovo dijete posumnjalo u njegov roditeljski autoritet. Uostalom, zar i sam Isus nije posumnjao u smislenost i moralnu opravdanost odluke vlastitog oca kad je rekao »neka me zaobiđe ovaj kalež ako je moguće«, ali samo trenutak kasnije pokazao i strah pred čan-grizavim Starcem dodavši: »Ali neka bude po tvojoj volji, Oče, a ne po mojoj?« Ni njemu se nimalo nije mogla dopadati ideja da ga rimski vojnici razapnu na grede, jer je morao znati da se time ruši i njegov autoritet. Ako je unaprijed znao sudbinu vlastitog života je li uopće moralna čitava njegova trpnja? Tada je morao znati i to da se za čovjeka prevrtljivog i taštog, licemjernog i lažljivog, pohotljivog i zaboravljivog naprosto ne isplati trpjeti. Ako je pak i to znao, a ipak postupio po volji svojeg Oca, to onda može značiti samo dvoje: ili da je bio fanatik koji je vjerovao da se u samom ustrojstvu čovjeka nešto može promijeniti dobrim primjerom, ili je naivno vjerovao da će njegov Otac u zadnjem trenutku prekinuti cijelu tu ludoriju. Na žalost, nije se dogodilo niti jedno niti drugo, pa iz toga proizlazi da je njegova žrtva bila sasvim uzaludna. Čovjek i dalje radi po svojem, misleći da uvijek i u zadnjem trenutku može postići nagodbu i pomirenje s Bogom, a Bog ga tu i tamo išiba do krvi

da bi mu pokazao kako još uvijek njegovu sudbinu drži u svojim rukama. Tako, niti čovjek može nadrastiti Boga, a niti Bog bilo što može učiniti za čovjekovu besmrtnost. U toj beskrainjnoj trgovini Bog i čovjek su sklopili jedan prešutni sporazum po kojem Bog uglavnom pušta čovjeka da na Zemlji živi po svome, a čovjek se ne žali višim instancama kad se roditeljski bijes izlije na njegovu glavu. Kako se Bogu nikako ne započinje ogroman posao sa »Zadnjim sudom«, njegov autoritet pomalo erodira, pa ga tu i tamo mora obnoviti kao pozlatu na starim ikonama. Kad u tome pretjera, čovjeku popuste živci i onda se događa nešto kao u ovoj našoj vrlo staroj priči.

Dakle, ovo je priča o jednoj pobuni protiv autoriteta Boga koja se zbilja u Podravini početkom ovog stoljeća, točnije, jednog popodneva u srpnju 1904. godine. Pobuna koja je u sebi sadržavala toliko eruptivnog bijesa i mržnje prema Bogu da se kasnije, kad je sve u miru analizirao i on zapitao nije li pretjerao kažnjavajući seljaka Ivinu Jankeza iz Novigrada Podravske? Ali, krenimo od mlakog ljetnog jutra u ponedjeljak, 6. srpnja kad je veliki kolobar prezrele žute sunčane tikve lijeno započeo svoje podizanje nad finom kudeljom magle, između kupolastih žbunova vrba, vlatiju presušenih trava otežalih od krupnih kapi rose što je samo kakav zec odnese na hitroj šapi.

Ako ljepota može biti tako lijepa da se od njena intenziteta u ljudskoj duši stvara tanki rez boli, onda su upravo ovakva jutra u Ivini izazivala takvu tanku ranu. Bio je istinski ganut i sjeklo ga je u grudima, te bi najradije bio kleknuo da se pokloni. Ovo ga je poput pučane vrpce vezivalo s onim bestjelesnim stanjem kad nesvjesno plivamo u toploj plazmi. Nikad nikome nije pričao što osjeća u ta podravska jutra kad u praskozorje izlazi ispod strehe, iz tmine tople postelje i sobe s prašinom od nabijene ilovače poda. Možda ne bi ni umio, a možda je tako i bolje, jer kroz priču sve postaje tanje i gubi na svojem stvarnom mirisu.

Zagazio je, dakle, Ivina svojim ispucalim, čvornatim stopalom u mlaku prašinu dvorišta, pritežući mastan remen oko širokih hlača, a s golih, rutavih podlaktica prhnuo je miris ženske ploti. Preoblikovao je svoju šaku kojom je do malo prije stiskao krupnu Dorinu dojku u pokret kojim je zagladio oštru prosijedu kosu, a potom na nju nataknuo bezobličan klobuk. Udahnuo je duboko, očistio grlo i teški zeleni ispljuvak skotrljao se u prašinu čineći blatnu gvaljicu. Iz pocinčane vedrice povukao je desetak dugačkih gutljaja, pa je pljusnuo nekoliko šaka vode po svom licu ispuštajući pri tome zrak kroz nos preko golemih brkova kao stari morž. Hladna voda se skotrljala niz sjedine na prsima, potekla trbuhom, pretila se rupicom pupka i naježila napetu kožu

mišica kad je skliznula po mošnjama. Umivši se tako, otresao je kapi s ruku, kad mu se pogled kroz mokre vjede zastavio na Franc-Jožefu koji se tog trenutka pripremao za prvi jutarnji pjev. Krupni, crveni pijevac, usred svojeg harema, taman se podigao na svojim pandžama. Izdigao se poput velikog trubača kad želi prikupiti svaku mrvu snage što ima u tijelu, otvorio kljun i kukuriknuo snažno, samosvjesno, dajući teko svima u okolici na znanje da je zora ustala iz postelje dana i da je njihova ljubav završila tiho kao drhtaj jasike. Dunuo je u svoju trublju četiri-pet puta za redom, a odmah zatim se posvetio obilatome tucanju svojih tustih koka, vrteći se oko njih na jednoj nozi, spušenog purpurnog krila. I onima koji su možda pomislili da je prvi kukurijek samo jeka nezavršenog sna postalo je jasno da je došlo vrijeme dizanja.

Pijevcom se Ivina ponosio kao dragocjenim dijelom svojeg gospodarstva. Njegovo je pak gospodarstvo u Novigradu važilo kao jedno od najuzoritijih i izazivalo zavist suseljana. Oni bi ga, iz već poznatog podravskog jala, željeli vidjeti skršenog ponosa, što je ponekad samo hranilo njegovu oholost. Kočoperni pijetao bio je na neki način simbol njegovog ponosa s onom svojom punokrvnom krijestom i bogatstvom crno-crvenog perja što se spuštalo u velikim lukovima stršeći naprije u zrak i vijoreći iza Franca-Jožefa kad bi potrčao za kakvim susjedovim uljezom. Sa svojih sedam-osam kilograma »žive vage« bio je krupniji od svakog novigradskog pijetla koji bi eventualno pokušao konkurirati za naslov najljepšeg kokota u selu. Osim fizičke ljepote, ovog oholana krasila je i silna spolna moć i moglo bi se za njega reći da je bio Veliki Gazitelj. Penjao se na kokoši u cijelom dvorištu, a kad bi ga pustili u vrt iza kuće, na kojem je obično bilo i tuđih kokošiju, skakao je po svima koje bi se tu našle, otjeravši prije toga njihovog kokotana, dok su one zadovoljene stresale perje, kad bi ovaj skliznuo s njihovih leđa. Mogao se taj golemi ševac popeti bezbroj puta u jednome danu, a ništa protiv nisu imale ni susjedove žene, jer su znale da će im, poslije gaženja Franca-Jožefa, kokoši nositi krupna jaja i da će njihova gnijezda biti redovito punjena. Bunili su se jedino susjedi i mrzili Ivininog pijetla, jer je nekako i njihova muška taština, na stanovit simboličan način, bila pozlijeđena. Izgledalo je kao da su sami bili protjerani s bunjišta, a nekakav krupni uljez tuca im žene dok ove frkću od zadovoljstva, predajući mu se potpuno. Mrcvarilo im je to mušku taštinu, jer je pijevac u Podravini oduvijek bio znak muškosti, snage, izdržljivosti, a juha spremljena od domaćeg pijevca davala se teškim bolesnicima ili roditeljama za brzi povratak izgubljene snage. Pijevac je bio simbol kuće i dvorišta i gospodarstvo u kojem je krepao pijevac, ili mu je lisica zavrnila vratom, motrilo se s očekivanjem neke velike nesreće. Veliko se zlo spremalo na kuću – vjerovali su seljaci – vjerovatno glavice kuće. Moć pijetla povezivala se s autoritetom gazde i ono što bi gazda, bio za stolom, to je njegov oroz predstavljao u dvorištu i svojem jatu.

I tako, kažem, zavidni susjedi mrzili su, kako gazdu tako i pijevca, izmišljajući mnogobrojne načine kako da maknu zlotvora-pijevca, a tako namaknu zlo na Ivininu kuću. Mudri njegov vlasnik dovijao se pak, isto tako mnogobrojnim načinima kako da sačuva svojeg ljubimca od jalnih napasnika, hvaleći ga istovremeno i naglašavajući sve njegove kvalitete, a misleći pri tome na vlastite.

Susret s Franc-Jožefom bio je njegov jutarnji ritual i znak da će dan teći uobičajeno, da se ne treba čuvati uroka mračnih »coprija« što vječno vrebaju čovjeka.

Bacivši kokošima i miljeniku dvije-tri šake kukuruza, okrenuo se Ivina štali, slušajući još uvijek zadovoljno pijetlovo prizivanje jata i čeprkanje po žutoj prašini. Današnji dan bio je za Ivinu nekako drugačiji od ostalih. Osjećao se pomalo svečano, nekako uzvišen, jer je odlučio da upravo danas počnu žetvu pšenice. Jedan mukotrpan i dugački ciklus, započet još prošle jeseni, sada je trebao dobiti krunu, a svaki čovjek se veseli branju plodova vlastite muke. Uzoritost Ivinina gospodarstva cijnila se i pšenicom, jer je uvijek nekako uspijevaio da u sklopu njegove njeve gustoća bude podjednaka, da stabiljike ostanu uspravne do same žetve, a da klasje pravilno odeblja od punog zrnja. I to je bio jedan od razloga zavisti marljivih suseljana koji su također ulagali velike napore, ali obično ostajali bez vrhunske nagrade za svoj uloženi trud. Mnogi su mislili da se u poslove oranja, sijanja i gnojenja razumiju bolje od Ivine Jankeza, a da su od njega kud i kamo čudoredniji, pa im je bilo gotovo nepojmljivo što Bog prema njima nije izdašniji nego prema oholom susjedu. Od zavisti do mržnje samo je pola koraka, pa su tako oni, čije su zemlje bile jalove, a plodovi ništavni, ispredali mnogobrojne priče o Ivininim »coprijama« i vezama s Nečastivim. Ivinin uspjeh smatrali su nagradom Sotone za obavljene »kmične posle«, a što je godina za neke bila lošija, to su gvalje mržnje bile sve otrovnije. U ljudskoj je prirodi da vjeruje kako oko nje nema nikoga tko bi svojom kvalitetom zasluživao da se uzdigne, jer samim tim što zna za njegovu »običnost« njemu mora biti pripisana i ista sudbina iz koje ga može izdići samo Bog, ili neko drugo providenje. Sjeme ljljana koje će vjetar odnijeti na seosku ledinu, među oštre trave po kojima gazi svinjski papak, ili ga otkida široki kralvli zub, niknut će u čvrstu stabljiku i okrunit se bijelim raskošnim cvjetovima koji uz svu svoju nevinost stresaju mirišljavi pelud, nad kojim mora prepuknuti srce neuglednom trpucu. Ali, ovdje će ljljan biti uzvišeniji, njegova će ljepota očarati kretenoidnog svinjara i miris biti nagrada odbačenoj ljudskoj spodobi. Ovdje će se svi sa strahopoštovanjem diviti njegovoj otmenosti, svjesni da se nikad ne mogu ispeti do njegove visine. Ljljan će pak vječno žaliti za svojom lijehom u kojoj je doživljavao samo zavist i mržnju, jer je njegov korijen u genu ponio iz lijehe uspomenu na sok humusa. Zar se za ljljana ne može reći da je ohol? Svakako. Ali, nije li isto tako istina, da je njegova oholost posljedica stvarne ljepote i mirisa koje on posjeduje? Ne zaslužuje li zato ljljan naše bezrezervno divljenje? Zar doista smijemo našu zavist pretpostaviti našoj ljubavi? Njegovu čistoću i u toj oholosti, našoj bolesnoj ambiciji da ga nadmašimo?

Prosta ljudska priroda ne barata svakodnevno ovakvim spekulativnim premisama i obično reagira na »ljljane« iz svoje okoline onako kako su reagirali ljudi onako kako su reagirali ljudi iz Ivinina susjedstva. Žene su izbjegavale Ivininu Doru, a djeca bi »fasovala« debele batine kad bi s njegovim »dripcima« kotrljali drvne ornice po seoskom putu. Stvorila se neka šutljiva odioza, nepisani dogovor da se sa Jankezima postupa na pristojnoj udaljenosti, što Ivinine i nije mnogo smetalo, jer su bili svjesni da se bogatstvo najviše rasteće kroz milosrđe. Niti je selo trebalo Ivinu, a niti je Ivina trebao selo. I »nikom niš« da nije bilo »mirisa i cvijeta«.

Jučer je Ivina, dakle u nedjelju, na božji blagdan, dao cijelom selu nesumnjivi dokaz svojeg »luteranstva« i potvrdio da je »coprija« put kojim on osigurava svoj prestiž. Konačno su imali »crno na belo« dokaz svojih sumnji i postalo im je savršeno jasno da njegovo bogatstvo dolazi na način koji dobri Bog nikada ne bi odobrio.

– Si videl da Ivina denes neje došel k meši? – rekao je stari Skripač Francini, dok su se, svečano obučeni, vraćali s nedeljne »prijepoldašnje«.

– Nebu to žnjim na dobro zišlo. Vragu se prodal i vrag ga bu pobral. Ja ti to velim. On je copernjak. Kak bi baš on vu selu imel najbolše žito da neje copernjak?! Kaj on ima bolše seme ili morti, bumo rekli, bolšu roko s kojom ga vu zemlu hiti? Ima figu frišku. Nego tak – dal se je fcopriju i zte coprije nebu na dobro zišel, ja ti velim. Više ni blagdana božjega ne poštiva. Nejde fcirkvu, a bogmeš, on koj nejde fcirkvu, neje ni čovek. Samo ja se pitam – kaj bu ztoga zišlo?

– Neje, neje dobro ljudi. Ivina je preveč ohol. On je kak i on njegov kukurikač. Nabija se po prsi kaj da je jedini kukurikač ftem našem selu. Samo će od sega toga božja kaštiga ne dojde na celo selo?!

– Bu ga Bok kaznil, ljudi! Bok koj se vidi i koj za saki naš greh zna. On se bu rasrdil i kaštignul Ivinu, samo jer pri tomu nebu i koga od nas ošlignul, to je pitanje, a toga ti se ja viš bojim. A toga njegovoga pevca bi treba za glavu i zafrknuti . . . morti bi se onda i on menje kokuresil.

U osnovi svake pobune leži – sumnja. Ona se uvuče u ljudski duh potajice, odloživši malo jajašce, a izbacujući istovremeno jaje vjere, pa je hranimo uvjereni da u našim njedrima zrije pernati ptic smjernosti. Ali sumnja postaje proždrljiva i treba je neprestano hraniti novim količinama dokaza za našu pravovjernost koje ona tamani poput gladne kukavice koja se izlupila u tuđem gnijezdu. Ona će rasti izbacujući pomalo našu djecu, a mi ćemo je mahnito nastojati zadovoljiti. Na kraju, ona će pojesti ševanje od kojeg je ispleteno gnijezdo, pa i nas same, ako joj se silna glad ne utaži.

Onaj što je naučio jednu od fundamentalnih mudrosti života, da koristi svoj mozak, s pravom nosi naziv intelektualca. Njemu ne trebaju nikakva posebna znanja koja mu daju drugi, jer ključićem vlastitih moždana dolazi do principa koji mu objašnjava svijet. Njegova mudrost neprestano raste, jer uči od stabla i oblaka, jer motri plašljivog fazana i proučava stvaranje obline ploda. Nepogrešiv unutarnji žiroskop vodi ga po putanjama mijena prirode i sretan je što prolazi svijetom ne spitičući se ni o stvari ni o ljude. Jedini pravi autoritet koji priznaje, to je autoritet prirode s kojim živi u dosluhu znajući da mu je i sam podložan do krajnjih konzekvenci. U taj autoritet mudar nikad neće posumnjati, ali će osjećati pravu mučninu pred svim autoritetima što su nametnuti izvan tog prirodnog svijeta.

»Ako je Bok, bumo rekli, dober, onda ga ono zločesto, ftoj njegovoj silnoj dobroti, i nemre bog zna kak smetati. A kaj ti vredi ak je on i dober, a tulko zlo je sakud oko nas?« – pitao se Ivina idući za svojim ralom i buljeći u masnu brazdu što se otvarala u rnci. Možda se i nije pitao na tako apstraktan način o božjem karakteru, ali je došao do istih rješenja na osnovi ovih primjera što ih je vidio u svakodnevnom životu. Uglavnom

– crv sumnje bujao je u mlakoj plazmi zdravog rasuđivanja. On je možda bio sasvim refleksan, više intuitivan, animalan, ali je proizlazio iz samih korijena mislioca i više se nije mogao kiritirati. Sumnja je jednako opasna na početku kao i na samom kraju, jer zapravo ne postoji nikakav lijek kojim bi se za sva vremena zaustavila opasna bolest. U početku Ivina je vješto prikrivao tu svoju sumnju, ali malo pomalo otkrivao se, kao što su se otkrivali i tisuće drugih koji su kroz sve povijesne relacije isto tako sumnjali. I najprimitivniji stvorovi po nekoj čudnoj logici iz daleka namirišu skeptika, pa onda slažu dokaze mrvicu po mrvicu, zrnce po zrnce od njegovih pogleda, nevinu iznesene primjedbe, izdajničkog trzaja, postidehog lica . . . Jednog će dana sa sigurnošću moći uzviknuti: »OVAJ NE VJERUJE!« Svaki nevjerovalni Tomo opasan je kao žlica pelina kojom možemo upropastiti cijelo bure meda, pa će svaki onaj tko si je uzeo u zadaću da sačuva zdravi med kojim treba hraniti mnoge, bez ikakve griznje savjesti uništiti opasni pelin. I tako odluči Bog.

Iako ga Ivina svojim sumnjama nikada nije zapravo ugrožavao, niti ih je bilo kome ispovijedao, zaboljelo je božju taštinu, što se njegovo dijete odbilo od njega. A kako je sam zapovijedio da se o blagdanu treba dolaziti u njegov hram, svaki neposluh bio je uvreda nanesena osobno Njemu.

Ivinino vedro jutarnje raspoloženje bilo je malko poljuljano od trenutka kad je, pri povratku s pojila, jedna krava nagazila Franca-Jožefa, dok je ovaj bio zanijet natezanjem s nekakvim kukcem ispred stajnih vrata. Pijevac je nadjeo u stravičnu krik, prestravljen, ali i povrijeđen u svojoj carskoj veličini. Odmah zatim kad je bjesnilo zamijenilo početno zaprepaštenje i strah, naš se kokotan razgoropadio protestirajući bučno što se netko drznuo dirnuti u njegovo dostojanstvo. Bio je to vrišak i silan lepenu krilima, nasrtaj kljunom i kandžama na jednu i zbunjenu kravu, njezino prestravljeno mukanje, te bijeg po cijelom cvorištu. Naš je junak otišao s poprišta gordo uzdignute glave i s neznatnom ogrebotinom na desnoj nozi, ali očito spašenog autoriteta, među svoje kokoši koje se još nisu stigle povratiti od silne zaprepaštenosti pred svim onim što se ovdje odigralo. Na bojištu je ostalo nekoliko repnih pera, ali što je sve to prema nadmenosti koja je sada ispunjavala careve grudi.

Sve se odigralo u hipu, dok se Ivina još nije ni snašao da nešto poduzme, jer ta tko je ikada čuo da se međusobno obračunavaju krava i pijetao? No, bilo kako bilo, posljedice su bile tu, a one su rječito govorile da je prvi zao znamen predskazanja pao. Srce mu je aritmički zatreperilo na pomisao da nešto pođe po zlu na jedan takav dan kakav je žetva pšenice. Podigla se izbrazdana koža ispod oboda šešira, proškiljio je na jedno oko put neba i pomislio: »Nebu dobro!«. O događaju nikome nije govorio ništa. Pripremio je kose s velikim ljeskovim lukovima koji se pričvršćuju na »kosišće« u vrijeme žetve pšenice da bi se klasje kod košnje preko njih slagalo u pravilnu brazdu i tako moglo nabirati u snoplje. Priredio je dugačka žitna kola, mažući »tute« obilato kolomazom, natakao bunarsku vodu u zemljani vrč . . . I gle! tu je pao drugi loš znak – odlomila se ušica vrča i ostala mu u ruci, a sam vrč Ivina je spasio samo igrom pukog slučaja, jer ga je bio obuhvatio po njegovom truhlu drugom rukom. Zamotao ga je pažljivo u komad grubog

lanenog platna koje je prije toga dobro natopio vodom – da dulje očuva hladnoću. Čelo mu se smrklo, a duša ispunila zebnjom. Čekao je treći znamen.

Dok je Dora pripremala zajutak kuhajući žute kukuruzne žgance i preljevajući ih prepečenom kosanom mašču, on se ljutito otrsao na oca što se motao po kuhinji: »Koga vruga tut shodavaš? Kaj nesi mogel još spa-ti?«

– A kaj bi spal?! Treba iti kosit žito.

– Je, je. Točno ga buš ti kosil

Završilo bi to vjerovatno kao obično, još jednom svadom čangrizavog starca i zlovoljnog Ivine, da se nije umiješala svojim molećivim pogledom Dora »daj pusti staroga na miru, lepo te prosim«, na što se Ivina povu-kao čekajući da žena završi.

Sunce se odlijepilo od tla, ali njegovu jasnoću prikrivala je lagana maglica gusta poput fine svile. S Kalnika i Bilo-gore osjenčao je nebo vodnjikav ton akvarela. Završivši na brzinu zajutak Ivina je izašao na dvorište i postalo mu je jasno da dan više nije ono što je jutrom obećavao i da valja požuriti.

Bilo je već negdje oko dva poslije podne tog pone-djeljka, 6. srpnja 1904. godine, kad se nebo ozbiljnije zamastilo, prijeteci težacima obilnom kišom. Ivina se znojio, mašući odmjerenom, uvijek jednakim tempom. Klasje je padalo ravnomjerno, pridržavano lukom lješkovke šibe i slagalo se u brazdu do njegove lijeve noge, Dora je, razvezane i podignute marame, nabirala klasje okruglim srpom u naramak i ostavljala ga za sobom na jednakim razmacima da ga stari ritkovom slamom poveže u snoplje. Tek tu i tamo, opet u podjednakim razmacima, Ivina bi zastao, zvrncuo brusnim kamenom o tanko sječivo kose, povukao gutljaj-dva već mlake vode iz zemljane posude, tek da okvasi užeglo grlo i nabijajući obod na čelo, nastavljao izvlačiti zamahe iz umornih krsta. Vrela sparina dizala se iz tla, nakon što je popadalo klasje, pržeći nosnice poput pregrijane pare. Znoj se prikupljao od velikih graški, a potom klizio ljepljivom kožom, ostavljajući trag na masnoj bronci. Uglavnom su šutjeli. Svaki usredotočen na svoj posao i skalupljen u svoje misli. Strepnja se dizala s jarom. Čuo se samo zmijski jezik kose što paluca kroz klasje. Ono je padalo tiho, gotovo bešumno. Ritam po kojem su padali otkosi bio je nepogrešiv i monoton poput ritma glazbene njihaljke. Savršen. Nije ga mogao usporiti ili poremetiti niti krličnjak što se našao na putu kosi. Ritam koji je, nakon toliko godina košnje, legao Ivini u kičmu, ruke, kosti, bubrege, jetru, nabrekle tetive... On više nije kosio mozgom. Kosio je onim dijelom sebe koji funkcionira refleksno, koji ne možemo stizati svojom voljom ili poimanjem. Što ulazi u nas ponavljanjem i nikad nismo svjesni kad smo ga zapravo usvojili. S njim se i umire, a da ga nikad više ne zaboravljamo. Možda izgubimo na brzini, ali u svojoj osnovi on uvijek ostaje isti.

– Glejte japa, blesiče se!!! – dotrčalo je uzbuđeno dijete, pokazujući prema dravskim vrbacima, sluteći i samo da dolazi veliko zlo. I stvarno, tamo gdje se nebo već spojilo s obalom, razlomila se nepravilna bijela crta, odmah iza nje prsnula je druga, prolomio se strašan

prasad i zaglušujuća orljava, od koje Ivina ispusti kosu. Svi se na trenutak kameniše osvjetljeni nadnaravnim bljeskom. Stari se hitro stao križati a Dora zapomagati.

– Ostali bumo bogci, Ivinaaa, ostali bumo bogci!!! A lepo sem ti pripovedala da dragoga Boge-ka ne srdiš, jer i njemu oče dodijati i onda hiti kaštingu.

– Doraaa! Prestani jafkati i primi se posla! Ti stari z decom pod strohu, a ti Dora zmenom nastavlja! Drugo te niš nesem pital, si me razmela?!

Još uvijek držeći situaciju u svojim rukama, Ivina je ostavio kosu i potrčao dižući snoplje i postavljajući ga u stavice. Dora je pridizala s drugog reda i u panici nastavljala i rušila već postavljeno. Oblaci su putovali velikom brzinom, a nebo se svakog trenutka oglašavalo strašnim svojim grlom. »Najempot, kak da bi kaj zrušil« odnekuda se dovaljao težak val hladnog vjetra, preko zelenih stabljika mladog kukuruza, pritišćući pod sobom do malo prije uspravno klasje. Kao da je golema, teška šaka začesljala podravsku ravnici. Digla se visoka »pijavica« noseći u svoj vrtlog slamu i prašinu s poljskog puta. Klizila je zatim u svom suludom flamengu, preko livada i njiva, nezadrživa i jaka. Pod naletima vjetrova Ivina i Dora su beznažno pokušavali postaviti još uvijek isti par snoplja koje im se rušilo čim bi oni potrčali da donesu novo. Uplašene krave su uzaludno napinjale lance kojima su bile vezane za žbice drvenih kotača, dok je djed vikao na djecu prikupljajući ih pod veliki grm vrbe.

– Van spod grma! – urlao je kroz vjetar Ivina – očete da vas strela božja vudri pod grmom?!

Ali njega više nitko nije mogao čuti pod silinom vjetrova i grmljavinom što više i nije prestajala, već se prolomila jedna za drugom, a da se ona prva još nije uspjela stišati. On i Dora još su uvijek bježali po polju. Sad već sasvim u panici, svjesni da ih nosi matica i da se tu više ne da spasiti ništa. Djeca i starac su ih razaznavali svaki put u drugoj pozi, od bljeska do bljeska i sve je to više sličilo nekom filmu kojem je osvjetljena svaka peta sličica, pa više ne postoji nikakav privid kontinuiteta pokreta, već se sve razlaže u bezbroj nepovezanih sekven-ki. Nebeski fleš bljeskao je po svojoj zakonitosti: nepredvi-divoj i strašnjoj.

Sve je trajalo mnogo kraće nego mi ovdje pripovje-damo, a već su se tu i tamo, obrušile debele kapi. U početku rijetke, ali ne zadugo. Samo koji trenutak kasnije već su ih sustizali debeli komadi leda što su pri svojem padu cijepali listove kukuruzovine. Stuštili su se debeli i gusti kao da je netko otvorio dno nebeske vreće i na-prosto ih istresao na crnu dolinu. Pod njima je sve prš-talo i pretvaralo se u bezličnu masu vlakana, zelene kaše, rastepe-nog žitnog zrnja i gustog blata. Oborio se na žitna kola i pobješnjele krave, na vrbovo grmlje i rijetke stogove, na Ivinu i Doru, na brus u kraljevom rogu i sječivo kose, na polja i Dravu, mlateći sve pred sobom i pod sobom, želeći izbrisati sa zemlje, kao što je izbrisao krličnjak i pretvorio ga u veliku mlaku. Val je bjesnio kakvih desetak minuta, a onda se smirio iznenada kao što je i počeo, završivši s kakvom zakašnjelom kuglicom kao s točkom na i.

U trenutku kad je Ivina dohvatio za noge golemog Franc-Jožefa i kad ga je podigao, okrećući mu glavu prema zemlji, ovaj se još nije načudio zulumu što je led ostavio u dvorištu i sumnjivo je motrio ispod strehe.

Bespomoćno je opustio široka krila da se vuku mekim blatom. Bio je to za njega krajnje uvredljiv položaj, a najviše ga je zaboljelo to da ga je u nj stavio onaj kojeg je jedinog volio među ljudima.

Sva preneražena Dora, djeca i starac, nijemo su gledali u Ivinu koji je stisnutih zuba, išao dvorištem. Od trenutka kad je vikao na djecu i starca da bježe ispod vrbovog grma, iz njegovih usta nije izašla ni jedna jedina riječ, nikakav znak nije otkrio njegov kotao u kojem se jarila magma, a niti mu se itko usudio obratiti. Mogli su samo pretpostavljati kakvim intenzitetom u njemu bjesne oluje, kako ga rastače nepodnošljiva bol i koliko snage je potrebno da se savlada užasna pobuna, a da se ne raspadne srce. Gnjev je tražio najtanje mjesto na koži da se probije na površinu.

Ivina se zaletio velikim dvorištem, ostavljajući bose stope u žitkom blatu, zavitalao pijetlom i vinuo ga iz ruke u velikom luku preko slamnatog krova štaglja. Ošamućen pijetao poletio je zrakom, a Ivina je, podižući stisnu-

te pesti nebu zaurloao: »Bogina, zel si mi kruhaaa. Nati i mesooo!!!«

Njegovo čekinjasto, čvornato lice, obliveno suzama nemoćne srdžbe, imalo je u tom trenutku pečat prkosa i tada je Bog morao shvatiti da se više nikad neće izmiriti sa svojim djetetom. Iz njega je potekla užarena lava neopisive mržnje, kad se čep na vreloj zemlji podigne savladan milijuntskom masom vrole magme. Kao kad taj sjajni praelement prsne u nemoćno nebo. Kao da je Čovjek uništio tron na kojem je do tada samosvjesno sjedio Svemogući.

I, upamtite, upravo po tome, a ni po čemu drugome, nas Podravce nazivaju – picokima.

A što je bilo s pijevcom?

E vidite, to vam je već jedna druga priča, istina bog, isto tako poučna, jer on kao povijesna žrtva i danas snosi ozbiljne posljedice.